

УДК 347.121.1

Володимир Скрипник,

канд. юрид. наук, доцент,

завідувач кафедри галузевих юридичних наук

Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

ДОНОРСЬКІ ОРГАНИ ЯК ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

У статті аналізується питання правничого статусу донорських органів у системі об'єктів цивільних прав і об'єктів цивільних правовідносин. Розглядається сутність донорських органів як об'єкта цивільно-правового регулювання, досліджуються основні підходи до розуміння донорських органів як об'єктів цивільних прав. Констатується, що донорські органи слід віднести до специфічного самостійного об'єкта цивільних прав, обмеженого в цивільному обороті, що має бути чітко зафіксовано в законодавстві.

Ключові слова: цивільно-правове регулювання трансплантології, донор, анатомічні матеріали, донорські органи, цивільно-правовий статус донорського органу, об'єкт цивільного права.

Постановка проблеми. В історії людства питання про методи та способи лікування вирішувалися з огляду на постійно існуючі проблеми врятування життя або відновлення здоров'я людини. Основною характеристикою розв'язання вказаних проблем визнається дієвість засобів відновлення здоров'я та порятунку життя громадян. Одним із таких дієвих способів, а в окремих випадках єдиним методом лікування окремих хвороб (цироз печінки, рак нирок, порок серця), світова спільнота розглядає трансплантацію органів і тканин особи, що останнім часом піддається дискусіям у середовищі науковців і законодавчим пошукам її регламентації. Законодавче вирішення цього питання суттєво спрощує доступ до одержання донорських органів. «Однак, незважаючи на це, відзначається постійне збільшення розриву між наявністю придатних донорських органів і кількістю потребуючих трансплантації. Подібне становище позбавляє багатьох пацієнтів єдиного шансу на порятунок, оскільки альтернативні методи лікування лише продовжують життя, не приводячи до видужання» [1, с. 27]. Рівень розвитку сучасної науки дозволяє лікарям проводити операції з пересадження донорських органів, рятуючи безліч людських життів.

Разом із тим сучасний стан і перспективи трансплантології можуть не лише засвідчити передові досягнення лікарів та кращі приклади врятування життя та відновлення здоров'я людини, але й порушують велике коло етичних і правових питань. Так, сьогодні найбільш обговорюваними визнаються проблеми з'ясування правничого статусу та місця донорських органів і тканин особи

в системі об'єктів цивільних прав. Отже, від цивільно-правової науки вимагається чітке юридичне тлумачення цього питання, що забезпечить захист конституційного права людини на охорону життя та здоров'я, на особисту недоторканність у разі здійснення трансплантології донорських органів від різного роду зловживань у цій сфері. Щодо перспективи правничого нормування вказаної сфери першочерговим завданням є визначення статусу таких об'єктів, як органи та тканини, а також інші анатомічні матеріали людини. Вказана проблема визнається цілком очевидною та потребує найшоршого вирішення.

Стан дослідження. У світлі викладеного своєчасним вбачається звернення до проблеми правничого статусу донорських органів серед об'єктів цивільних прав і об'єктів цивільних правовідносин. Невипадково останнім часом у науці цивільного права відшукуються підходи до розуміння таких органів як цілісного об'єкта цивільних прав. Так, з'являються дослідження методологічного характеру, що проводяться і вітчизняними, і зарубіжними теоретиками цивільного права, серед яких Г. В. Анікіна, М. С. Брюховецька, В. А. Васильєва, І. І. Горелик, Т. В. Лісніча, Р. А. Майданик, М. М. Малєїна, Н. О. Маргацька, О. О. Мислива, І. Р. Пташник, Г. О. Резнік, А. П. Сальников, Р. О. Стефанчук, С. Г. Стеценко, І. М. Танасійчук, А. О. Тараненко та інші вчені-цивілісти. Їхніми зусиллями розробляються такі фундаментальні проблеми науки цивільного права, як поняття об'єктів цивільних прав, об'єктів цивільних правовідносин трансплантології та донорства тощо.

Разом із тим мало уваги приділяється прогалинам законодавчого нормування відносин донорства, наявність яких і шляхи вдосконалення такого нормування потребують системного дослідження питань трансплантології. З огляду на зазначене вище, **метою статті** є встановлення правничого статусу донорських органів як об'єктів цивільних прав і об'єктів цивільних правовідносин.

Виклад основного матеріалу. У ст. 177 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України до об'єктів цивільних прав віднесені речі, в тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні та нематеріальні блага.

Загальною практикою є те, що речі, як і інші об'єкти цивільних прав, можуть вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої на підставі різних цивільно-правових угод та інших юридичних фактів у порядку універсального правонаступництва (спадкування, реорганізація юридичної особи) або іншим способом. Такі речі визнаються не обмеженими в обороті, можуть бути об'єктом будь-яких абсолютних і відносних цивільних правовідносин і належати будь-яким суб'єктам цивільного права. Окремі різновиди речей з точки зору національної та громадської безпеки, охорони економічних інтересів держави, забезпечення здоров'я населення тощо обмежені в обороті (зброя, сильнодіючі отрути і т. д.). Вилученими із цивільного обороту вважаються ті речі, які згідно з чинним законодавством не можуть бути предметом цивільно-правових угод.

У зв'язку з цим питання про місце донорських органів людини в цій системі об'єктів цивільних прав залишається відкритим. Проте з'ясування набутого за роки незалежності в ході обговорень теоретико-практичного пласту наукових знань дозволило виокремити кілька поглядів на визначення їх правничого змісту. Так, одні автори вважають, що донорські органи особи не наділені речовино-правничим статусом і не можуть розглядатися як нематеріальні блага через особливість їх походження. Так, З. Л. Волож вказує на те, що хоча й органи та тканини відокремлюються від тіла людини, але вони залишаються частиною організму, а не матеріального світу, оскільки утворюються внаслідок природного біологічного процесу [2, с. 214–218]. За 70 років ця точка зору не змінилася, до неї приєднався Г. Н. Красновський, який зазначив, що органи та тканини людини не можуть продаватися та купуватися через те, що вони, попри всю їх очевидну корисність, не є ні товаром, ні майном.

А якщо ні, то можна було б дійти абсурдного висновку щодо того, що людина визнається одночасно й об'єктом, і суб'єктом правовідносин [3, с. 74–75]. До цієї точки зору приєднується і М. І. Ковальов [4, с. 20].

Інші вчені обґрунтовують думку про те, що донорські органи особи слід визнавати самостійним об'єктом цивільного права, обмеженим в обороті, до якого можливе застосування положень, встановлених для обороту речей у частині, що не суперечить законодавчим актам і сутності об'єкта. І. Р. Пташник зазначає, що донорські органи, що вилучаються з тіла особи, є специфічними речами. З моменту їх відділення від організму вони будуть визначатись речами, обмеженими в цивільному обороті. Однак вони не можуть мати майнової цінності, бути товаром [5, с. 69]. М. Н. Малєйна, О. Г. Пелагеша, С. Г. Стеценко також стверджують, що донорським органам, відокремленим від організму людини, слід надати правового статусу речей з обмеженим оборотом. Щодо тіла людини О. Г. Пелагеша та С. Г. Стеценко, долучаючись до думки М. І. Мотузова, вказують на те, що особа може бути лише суб'єктом, але не об'єктом права. Тому труп людини не може бути визнаний об'єктом цивільних прав. З'ясовуючи приписи нормативно-правових документів, автори доходять таких висновків: 1) анатомічні матеріали людини, які вилучаються належним чином і на законних підставах, у разі, якщо вони не вилучені та не обмежені в цивільному обороті, можуть вільно відчужуватися та переходити від однієї особи до іншої; 2) в законодавстві не вказується в жодному з нормативних актів, що трансплантати є об'єктами, вилученими з обороту; 3) кожна фізична особа може дати письмову згоду на донорство її органів і інших анатомічних матеріалів [6, с. 16].

Проте прихильниками цієї точки зору допускаються різні нелогічні висновки. Так, вони зазначають, що плата разі оплатного донорства є не винагородою за надані органи (тканини чи інші анатомічні матеріали), а компенсацією донорові за заподіяні йому незручності, фізичні або моральні страждання, ризик потенціального погіршення здоров'я, та пропонують визнати оплатну угоду (операцію) донорства не різновидом купівлі-продажу, а договором *sui generis* [7, с. 90]. Однак незрозумілим у такому разі залишається те, чому, якщо анатомічний матеріал є річчю, його відчуження має обговорюватися в межах певної компенсації і чому оплатні угоди донорства слід все-таки вважати договорами специфічного роду? [8, с. 78].

На думку Р. А. Квернадзе, життя та здоров'я в одних відносинах виступають як

нематеріальні, абстрактні блага, в інших – як матеріальні, речові – в тому разі, якщо життя як матеріальний об'єкт утворюється елементами: органами, тканинами, самим організмом людини. Відносини у сфері охорони здоров'я та медицини характеризуються специфічністю, оскільки їх об'єктами є здоров'я, життя, органи, тканини і сам організм людини, які, зважаючи на характер відносин, можуть визнаватися і нематеріальним, і матеріальним благом, умовно кажучи, річчю [9, с. 104]. Такий підхід споконвічно є суперечливим і лише негативно впливає на вирішення питання про правничу природу донорських органів, оскільки відразу виникає комплекс питань: з якого моменту, наприклад, анатомічні матеріали можна вважати нематеріальним об'єктом і як необхідно їх законодавчо нормувати, а коли вони характеризуються як матеріальний об'єкт і, відповідно, якому регулюванню підлягають у такому разі?

Є ще й третя група вчених-цивілістів, яка вважає, що анатомічні матеріали людини не є нематеріальними благами, Так, Л. О. Красавчикова вказує на те, що такі матеріали особи є особистими немайновими благами, із приводу яких складаються цивільні відносини донорства та трансплантації. Після відділення від конкретної людини припускається, що трансплантати втрачають свою індивідуально-особистісну визначеність. При цьому право на донорство та трансплантацію вчена відносить до елементів, що входять у регулятивну ланку права на здоров'я [10, с. 26–27].

Не укладається в звичайну логіку уявлення про анатомічні органи людини як про речі, нехай навіть обмежені в цивільному обороті, з морально-етичних поглядів, що склалися в українському соціумі. Важко представити собі встановлений в країні порядок поведінки з цими анатомічними матеріалами як зі звичайними речами. Разом із тим останнім часом з'являються певні рішення цієї проблеми іноземними законодавцями. Так, Парламентом Великої Британії у січні 2001 року був схвалений законопроект про можливість використання з науковою метою клонуваних клітин організму людини. Прийняттю цього закону передували тривалі та запеклі словесні баталії. Супротивники проекту наполягали на моральному боці проблеми. Прихильники клонування настоювали на тому, що ухвалення цього закону є питанням виживання необмеженої кількості громадян.

Як нам видається, постійна дискусійність проблеми дослідження місця донорських органів у системі об'єктів цивільних прав пов'язана із законодавчою визначеністю поняття речі в цивільному праві України через предмет матеріального світу, щодо якого мо-

жуть виникати цивільні права й обов'язки. А що визнавати предметом матеріального світу? А чи можна визнати органи людини й її організм предметом матеріального світу? Розуміння речі як об'єкта цивільних прав відбувається через її ознаку матеріальності, доступності, корисності (остання характеристика має бути додатковою рисою речі). У такому контексті донорські органи слід відносити до предметів матеріального світу. Крім того, донорські органи наділені ще однією ознакою речі – корисністю, тобто можливістю задоволення потреб людини в нормальному стані здоров'я. Не викликає ні в кого заперечень, що анатомічні матеріали людини, з урахуванням їх власної сутності, здатні задовольнити найважливіше право людини – право на здоров'я. Проте вище було зазначено, що корисність речі є додатковою ознакою, яку не слід визнавати обов'язковою рисою для речі як об'єкта цивільних прав. Стосовно матеріальності слід вказати на те, що «в разі, якщо речами є предмети матеріального світу, то ця дефініція самостійно аж ніяк не означає та не порушує питання про ту обставину, що будь-який предмет матеріального світу має з неодмінністю ідентифікуватися з поняттям «річ», а тому не виключає існування поряд з речами також самостійної категорії неречових матеріальних благ. Таким чином, оскільки речі можуть не охоплювати собою всього різноманіття предметів матеріального світу, остільки й розгляд будь-якого матеріального блага крізь призму речі, принаймні, потребує докладнішого теоретичного обґрунтування» [8, с. 789].

Ми виходимо з того, що коло об'єктів цивільних прав не є незмінним. З огляду на це, немає перепон для віднесення донорських органів до самостійного об'єкту цивільних прав, обмеженого в обороті, до якого можливе застосування положень законодавства, встановлених для обороту речей в частині, що не протирічить нормативно-правовим актам і сутності об'єкта цивільних прав.

Із питанням про самостійність донорських органів як об'єктів цивільних прав пов'язана низка питань. Так, ці органи умовно можна поділити на дві групи: 1) анатомічні матеріали, відділення яких або не викликає яких-небудь несприятливих змін в організмі особи (вилучення нігтів, волосся, продуктів виділення тощо), або зміни характеризуються тимчасовістю і не спричиняють серйозних наслідків для її здоров'я; 2) такі частини тіла людини, видалення яких в окремих випадках хоча й можливе за життя (наприклад, нирка, роговиця), але супроводжується відчуттям сильного болю та може спричинити різні наслідки для здоров'я донора, а також ті, ви-

лучення яких за життя взагалі неможливе (печінка, серце), оскільки неминуче призведе до смерті людини. Ці дві групи об'єднані ознакою походження з людського організму, а тому цивільно-правничий статус указаних анатомічних матеріалів має бути однаковим.

Зрозуміло, що анатомічні матеріали першої групи за своїми рисами найбільш наближені до речей у тій площині, в якій вони регламентовані законом. Указані матеріали наділені певною цінністю в цивільному обороті, та законодавство не забороняє укладення угод (як оплатних, так і безоплатних) щодо цих об'єктів (за такими рисами їх можна умовно віднести до товару). Але висловлене ні за жодних умов не відносить їх до речей. А другій групі анатомічних матеріалів ще складніше надати статус речей з указаних вище причин.

Проблема цивільно-правничої природи вказаних матеріалів пов'язана з питанням про суб'єктів, наділених правом їхнього розпорядження. За життя людина в праві самостійно розпоряджатися своїм тілом і навіть життям, тому це питання можна оминати. Що ж стосується проблеми надання дозволу на вилучення анатомічних матеріалів після смерті особи, то вона певним чином розв'язана законодавством, але не повною мірою. Право на дозвіл учинення певних дій щодо трупної трансплантації законом зафіксовано за подружжям або родичами, які проживали з нею до смерті. У померлих неповнолітніх, обмежено дієздатних або недієздатних осіб анатомічні матеріали можуть бути взяті за згодою їхніх законних представників, що не можна визнати логічним. Пояснюється це тим, що виникає справедливе запитання: які підстави для дозволу вчиняти що-небудь, розпоряджатися щодо тіла свого родича? Чи можна визнати таке розпорядження одним із прав, що надаються власникові тіла особи стосовно його власності?

У цьому аспекті дивним виглядає проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони здоров'я та трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людині, поданий народними депутатами України О. В. Богомолець, О. А. Корчинською, О. П. Продан, який схвалений Міністерством охорони здоров'я України та Постановою Верховної Ради України від 20 березня 2018 року № 2351-VIII та внесений до порядку денного як безальтернативний. Під час доопрацювання й підготовки до другого читання він змінив назву на проект Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині». Частина 1 ст. 16 цього законопроекту містить положення, згідно з

яким кожна повнолітня дієздатна особа має право надати письмову згоду або незгоду на вилучення анатомічних матеріалів з її тіла для трансплантації та/або виготовлення біоімплантатів після визначення її стану як незворотна смерть (смерть мозку або біологічна смерть) відповідно до закону (далі – згода або незгода на посмертне донорство) [11].

При цьому під анатомічними матеріалами законопроект розуміє органи (їх частини), тканини, анатомічні утворення, клітини людини або тварини, фетальні матеріали людини [11].

Аналіз інших положень законопроекту дозволив дійти висновку, що в ньому незмінною залишається процедура донорства від живих осіб. Суттєвих змін зазнає трупна трансплантація, але відсутні встановлені правила однозначного застосування норм, якими врегульовані питання посмертного донорства. Разом із тим у світовій практиці переважають два підходи до трупної трансплантації: 1) презумпція згоди (Іспанія, Португалія, Бельгія, Австрія, Росія, Казахстан, Білорусь тощо), відповідно до якої анатомічний матеріал вилучається за відсутності прижиттєвого офіційно зареєстрованого заперечення донора проти вилучення такого матеріалу; 2) презумпція незгоди (США, Канада, Великобританія, Німеччина, Нідерланди, Норвегія, Греція), за якого матеріал для трансплантації отримується з тіла померлого тільки в разі, якщо особою за життя дана згода на трансплантацію. Положення ж законопроекту унеможливають віднесення України до країни, які чітко дотримуються одного з указаних підходів.

Указані підходи ґрунтуються на положеннях ст. 17 «Згода і дозвіл» додаткового протоколу до Конвенції про права людини та біомедицину щодо трансплантації органів і тканин людини (Страсбург, 24 січня 2002 року), за якими не можуть вилучатися анатомічні матеріали в разі, якщо померла людини заперечувала проти цього. Згідно зі статтею 10 Резолюції про приведення у відповідність законодавств держав-учасниць щодо питань вилучення, пересадки і трансплантації матеріалів організму людини № (78) 29, прийнятої Комітетом міністрів Ради Європи 11 травня 1978 року, не може бути жодного вилучення за наявності чітких чи попередніх заперечень з боку померлої особи, зокрема, через її релігійні та філософські погляди. Вилучення може бути проведено і в разі відсутності висловленої чи такої, що малася на увазі, волі померлого. При цьому держава може вирішити, що вилучення не повинно проводитись, якщо після проведення практично можливого розслідування,

з огляду на думку сім'ї померлого, заперечення стане очевидним.

Отже, законопроект і наявне сьогодні законодавство не визнає донорські об'єкти людини ні матеріальними благами, ні речами. Окремі вчені вводять у дискусійне поле проблему правомочності певних осіб щодо розпорядження тілом особи після її смерті. Справа в тому, що за життя користування цим правом належало виключно померлій людині, і навіть найближчий родич не мав права розпоряджатися цим тілом [12, с. 132]. Разом із тим законодавче врегулювання цього питання буде правильним лише тоді, коли буде визнано, що, надаючи згоду (або незгоду) на вилучення анатомічних матеріалів померлого, родич буде виражати не власну волю, а волю покійної особи. Так, М. І. Ковальов вважає, що спірним видається положення закону, відповідно до якого право надання згоди на трансплантацію належить близькому родичу та навіть законному представнику покійної особи. Навряд чи труп, його органи та тканини можуть розглядатися як щось, що можна успадковувати як звичайне майно [4, с. 20]. На наш погляд, слід виходити з того, що в разі, якщо за життя людина не висловила явно свою згоду на вилучення в неї анатомічних матеріалів, то подружжя, інші особи, вказані в Законі України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», виражаючи свою згоду або незгоду на вилучення цих матеріалів, не повинні порушувати шанобливого ставлення до пам'яті померлого з цього питання.

Слід також звернути увагу на дискусійність проблеми обороту анатомічних матеріалів у цивільному праві, але ми акцентуємо увагу на її вирішенні в міжнародно-правових документах. Так, у Конвенції про захист прав людини та людської гідності у зв'язку з використанням досягнень біології та медицини (Конвенція про права людини та біомедицину), затвердженій Радою Європи 19 листопада 1996 р. [13], простежується негативне ставлення до вільного оплатного вилучення: тіло людини та його частини не повинні самі по собі бути джерелом отримання фінансової вигоди (ст. 21), будь-яку частину людського тіла, вилучену під час медичного втручання, можна зберігати та використовувати з іншою метою, ніж та, задля якої її було вилучено, лише за умови дотримання процедур належного інформування та отримання згоди (ст. 22). Отже, європейське співтовариство не вважає за необхідне регулювати вільне розпорядження та вільний обіг анатомічних матеріалів на сучасному етапі розвитку європейських країн з урахуванням зростання показників кримінальної активності населення.

Висновки з дослідження.

Таким чином, незважаючи на різноманітність позицій, правничий статус донорських органів, що вилучаються з людського організму, залишається в дискусійному полі та визнається таким, що вимагає законодавчого врегулювання. Неврегульованість цього питання правом відображається на практиці поводження з анатомічними матеріалами. При цьому ми наголошуємо на тому, що донорські органи (анатомічні матеріали) не можуть за жодних умов визнаватися речами. Проте зазначені органи слід віднести до специфічного самостійного предмета цивільно-правових угод, обмеженого в цивільному обороті, що має бути чітко зафіксовано в законодавстві.

Список використаних джерел:

1. Лісовий В. М. Актуальні питання трансплантації нирки : навчальний посібник для лікарів-інтернів / В. М. Лісовий, Н. М. Андон'єва. – Харків: ХНМУ, 2013. – 184 с.
2. Волож З. Л. Право на кровь / З. Л. Волож // Вестник советской юстиции. – 1928. – № 7. – С. 214–218.
3. Красновский Г. Н. Биоэтические и уголовно-правовые проблемы в законе Российской Федерации о трансплантации органов и (или) тканей человека / Г. Н. Красновский // Государство и право. – 1993. – № 12. – С. 74–75.
4. Ковалёв М. И. Юридические проблемы современной генетики / М. И. Ковалёв // Государство и право. – 1995. – № 6. – С. 15–21.
5. Пташник І. Р. Цивільно-правове регулювання трансплантації в Україні : дис. ... канд. юрид. наук / І. Р. Пташник. – Київ, 2016. – 211 с.
6. Стеценко С. Г. Медичне право України (правові засади трансплантації органів і тканин людини) : монографія / С. Г. Стеценко, О. Г. Пелагеша. – Київ: Атіка, 2013. – 144 с.
7. Маленина М. Н. Человек и медицина в современном праве : учебное пособие / М. Н. Маленина. – Москва: БЕК, 1995. – 272 с.
8. Ровный В. В. Новейшее исследование предмета гражданского права / В. В. Ровный // Сибирский юридический вестник. – 2000. – № 3. – С. 72–78.
9. Квернадзе Р. А. Некоторые аспекты становления и развития законодательства в области здравоохранения / Р. А. Квернадзе // Государство и право. – 2001. – № 8. – С. 99–104.
10. Красавчикова Л. О. Понятие и система личных, не связанных с имущественными правами граждан (физических лиц) в гражданском праве Российской Федерации : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / Л. О. Красавчикова. – Екатеринбург, 1994. – 43 с.
11. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони здоров'я та трансплантації органів та інших

анатомічних матеріалів людини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56231 (дата звернення: 12.04.2018).

12. Дрhoneц Я. Современная медицина и право / Я. Дрhoneц, П. Холлендер ; перевод со словацкого Л. И. Бадь. – Москва: Юрид. лит., 1991. – 336 с.

13. Конвенція про захист прав людини та людської гідності в зв'язку із застосуванням біології та медицини використанням досягнень біології та медицини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://aa.u.edu.ua/static/III/texts/medlaw/Konvenc%D1%96ya-pro-prava-lyudynta-b%D1%96medycynu.pdf> (дата звернення: 12.04.2018).

В статтє анализируеться вопрос правового статусу донорских органов в системе объектов гражданских прав и объектов гражданского правоотношения. Рассматривается сущность донорских органов как объекта гражданско-правового регулирования, исследуются основные подходы к пониманию донорских органов как объектов гражданских прав. Констатируется, что донорские органы следует отнести к специфическому самостоятельному объекту гражданских прав, ограниченному в гражданском обороте, что должно быть четко зафиксировано в законодательстве.

Ключевые слова: гражданско-правовое регулирование трансплантологии, донор, анатомические материалы, донорские органы, гражданско-правовой статус донорского органа, объект гражданского права.

The article examines the question of the legal status of donor organs among the objects of civil rights objects of civil legal relations. Examines the nature of donor organs as an object of civil law regulation, the article examines the main approaches to the understanding of donor organs as objects of civil rights. It is stated that donor bodies should be attributed to a specific independent object of civil rights, limited in civil circulation, which should be clearly fixed in the legislation.

Key words: civil-legal regulation of transplantation, donor, anatomical materials, organs, civil status of the donor organ, the object of civil law.

